Uittreksel van

De Contextuologie

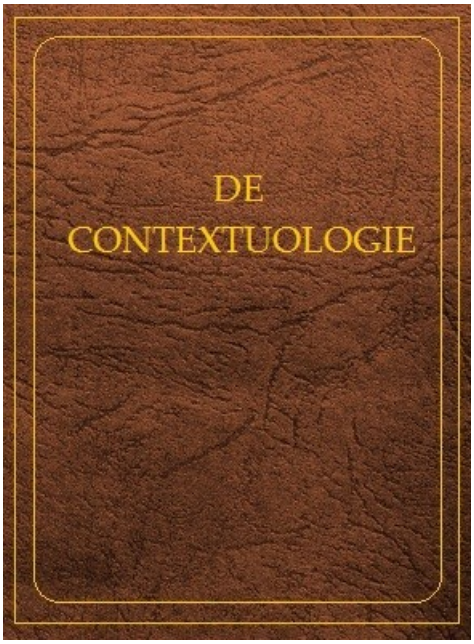

Hermitatia-Rodenberg

College

2019, 2021

korte inleiding bij dit uittreksel

Het verhaal van de contextuologie door de geschiedenis is van belang. Het is een boek van 108 pagina’s, en hier is een samenvatting. We gaan de brug zien tussen drie Duitse tijdperken of stromingen : die van het germanisme, die van het calvinisme en die van de duitse verlichtingsfilosofie. In deze duitse driehoek of pyramide ligt het geheim en de basis van de contextuologie. In deze driehoek of pyramide ligt een kracht verborgen waardoor de mens het vaak eenzijdige leven om hem heen kan overstijgen. Het uitschakelen van een van deze dynamieken is een sabotage tegen de ontsnapping. De drie Duitse dynamieken vinden juist hun waarde en diepte in elkaar. We mogen daarom ook spreken van het duitse sieraad van de contextuologie.

de contextuologie

Context is een belangrijk woord om op te mediteren, want de mens leeft in tunnelvisie. Daarom zeiden de Germanen al dat de reuzen moesten komen in het ragnarok. De goden hadden de mensen bedrogen. De reuzen zijn een metafoor voor de grotere contexten.

In dat opzicht is de contextuologie van belang. Daarom wachtten de germanen op het natuurverschijnsel van de oranje zon, of oranje natuurbron van de reuzen, waardoor je door de grotere contexten de diepere symbolieken en abstracties zou zien. Dat gebeurd dus in het afstand nemen, opdat je meer overzicht krijgt en meer inzicht.

Surtr zou komen, de wilde oranje reus, om de oude ordes af te breken, als het losbreken van de context die mensen in hun bekrompenheid, kiesheid en kuisheid hadden opgesloten. Dit zou alleen kunnen gebeuren op het hoogtepunt van de ragnarok, de tijd van ijs, oftewel van minderen en

hongeren. De oranje zon wordt ook wel de plaats van de martelaren genoemd, van de gevallenen en de afgeslachten, oftewel zij die volkomen aan de wil zijn afgestorven en daartoe werden opgenomen door de valkyries, de germaanse oorlogsgodinnen, ook wel walkuren genoemd. Het is dus geen echte zon, maar meer een bron, maar soms zon genoemd omdat het een centrale plaats is voor de germanen.

Als kind had ik dromen van de oranje zon die was gekomen, diep in de wildernis, achter het spoor. Het heeft me toen ook niet meer losgelaten. Nee, je komt niet tot deze wereld door meer te worden, meer te hebben, maar juist door het minderen, het afstand doen, het hongeren. De wildernis waar de oranje zon was gekomen was erg droog en dor, alsof er een bosbrand was geweest, maar het was een prachtige wildernis. Het is iets symbolisch voor de contextuologie.

We komen het tegen in alle religies : Ieder mens moet symbolisch tot de wildernis gaan om te minderen, om zo het hogere te zoeken, de hogere contexten, bij de germanen is dat de ragnarok, bij de islamieten is dat de ramadan, bij de christenen is het het volgen van Jezus in de wildernis, het achterlaten van de kudde om het verlorene (de context) te vinden, en bij de Israelieten is het het volgen van Mozes in de exodus, de uittocht door de hongerwildernis, om zo tot het beloofde land (de context) te gaan. Het behoort dus allemaal tot de contextuologie. Er hoeven geen religieuze oorlogen over godsdienst te zijn. Het is allemaal hetzelfde, in verschillende talen en termen.

In het Atlantis tijdperk, in de voortijd, werd het tijdperk van Surtr en de oranje zon ook wel het Zolt tijdperk genoemd, waarin de heersende ordes die bepaalden wat man en vrouw was zouden instorten. Dit zou een algehele verwarring zijn over wat man is en wat vrouw is, als een weg tot de daadwerkelijke betekenissen, doelen, en functies in de context, oftewel het nut ervan. Dit zien we nu al om ons heen, dat mensen niet meer weten of ze man of vrouw zijn, en dat is maar goed ook, want man en vrouw is iets wat binnenin ieder mens is, als principes. Alle menselijke ordes en de ordes van de goden zouden omver geworpen moeten worden. Daarom moest in het Atlantis tijdperk het Zolt tijdperk komen. Dit heeft allemaal te maken met de komst van de

oranje zon, het opengaan van de oranje natuurbron van de reuzen, oftewel de hogere contexten. De mens die voldoende geminderd heeft tot het afsterven van de wil zal hierin opgenomen worden.

Er zijn dus dingen die niet meer weggaan in ons leven, hoe we er ook tegen strijden. Het is dan van belang om naar de grotere contexten te kijken, en het te assimileren. We kunnen gelijktijdig variëren en aanpassen als een weg er doorheen. Dat is dan ook wat de daadwerkelijke uitverkiezing is, volgens Darwin. Calvijn bleef, het oranje systeem bleef, en het ging niet meer weg, was niet meer uit de botten te krijgen. Maar het waren tekenen van de komst van de oranje zon die de diepere symboliek en abstracties zou laten zien, de hogere contexten, als een nieuwe taal, een nieuwe terminologie. Je kunt sommige dingen in je leven misschien niet wegkrijgen, maar je kunt het wel draaien en bruikbaar maken. Je kunt het wel assimileren en je eigen invulling en betekenis aangeven, op een hogere, nuttige manier mee omgaan. Alles kun je zo tot sieraad strekken, als een weg door de dichte wildernis. Anderen kunnen dan volgen. Dat is waar de contextuologie over gaat.

Ligt in de natuurtouwen het geheim van de metamorfose ? In de aarde is het geheim van de natuurtouwen. De mens heeft het niet gezien. Alleen de eenling komt tot het geheim. Calvijn had het erover dat in de diepte van zijn putten is het geheim van de onweerstaanbaarheid (de vierde pilaar van het calvinisme) en het geheim van de onontkoombaarheid (de vijfde pilaar van het calvinisme), twee karaktereigenschappen van het natuurtouw. Dit natuurtouw doet de mens altijd minderen (de eerste pilaar) en afzonderen tot een eenling (de derde pilaar), opdat de mens zo door de natuur uitverkoren kan worden (de tweede pilaar). De mens heeft Calvijn verkeerd begrepen, heeft de diepte van de boodschappen van Calvijn niet gezien, en hij zag het zelf ook niet. Wat zei hij eigenlijk, en waarom werd hij zo'n beetje de beroemdste theoloog die ooit heeft bestaan ? Ja, schurken gingen ermee op de loop, en bouwden ermee hun kerken, met de woorden van Calvijn, maar het kan ook zoveel beter en dieper. Er kan ook een zuivere en goede boodschap in gezien worden, zoals ook in het evangelie wat de mensheid in de greep houdt.

Calvijn predikte het touw. De mens was gebonden door het touw van het kwaad, en moest nu terug tot het touw van het goede, oftewel het natuurtouw. Dat je Calvijn heel anders kan uitleggen is bekend, maar dit is dan even de rode draad die er doorheen loopt, en waar je jezelf aan vast mag houden. Calvijn is nooit letterlijk geweest, ook al was hij orthodox. Hij werd gedreven door abstracte krachten.

De lagere wil van de mens heeft de mens in de grootst mogelijke problemen gebracht, en daarom is de boodschap van Calvijn, wanneer deze op waarde is geschat, van levensbelang. Het is niet zo dat een mens geen vrije wil heeft, maar de mens moet dus komen tot het punt van het afleggen van de vrije wil, opdat de hogere wil kan komen. Wat een heerlijke en veilige boodschap is dat. Dan komt er iets groots en heerlijks van de natuur wat we niet meer kunnen wederstaan en waaraan we niet meer kunnen ontkomen, want het is iets eeuwigs.

Niemand heeft het ooit zo extreem gesteld als Calvijn, niemand. Maar ook zijn geestelijke en theologische rijkdommen waarmee hij deze boodschappen bracht waren ongeëvenaard, en bezaten grote potentie. Het doet zeker niet onder voor de bijbel. Als ik soms zie hoe de stad misbruik maakt van de vrije wil, dan strek ik mij soms uit naar de extremen van Calvijn, niet letterlijk, maar symbolisch, want ik weet dat wij moeten manoevreren tussen extremen. Tussen de extremen ligt een pad, en wij zouden totaal machteloos zijn als de andere extreem zou ontbreken. Daarom is Calvijn van levensbelang om de strijd tegen de overmaterialistische en hedonistische stad te winnen. Temper de wijn van Calvijn zou ik zeggen, om deze paarden te temperen. In de juiste verhouding en de juiste hoeveelheid doet het wonderen. Onderschat Calvijn niet, onderschat de macht van de geschiedenis niet, om door deze oerwouden heelhuids heen te komen. We zijn in een doodsstrijd met de stad. Zonder Calvijn gaan we er allemaal aan.

Ik had eens een nachtmerrie over dat ik achterna werd gezeten door afschuwelijke zonde monsters van het christendom en ook van de islam, en ik kon nergens heen dan naar de raadselachtige, abstracte geschriften van Calvijn, waarin ik veiligheid had, als in een wildernis. Ik zag daar een liefdevolle

moeder die haar kind onderwees, maar het kind begreep het niet. Er waren teveel krachten tussen moeder en kind. De boodschap was dus verdraaid. De woorden van Calvijn zijn van een prachtige en onpeilbare schoonheid op vele punten, waarbij je je afvraagt hoe hij deze sieraden uit de hemelen kon roven, en waar, net zoals ik me dat bij Mohammed afvraag, die ook prachtige, diep geestelijke woorden schreef.

Als je dan waardige vertaalsleutels hebt kun je het gebruiken, maar anders wordt je erdoor overweldigd, zoals mensen getrained moeten worden om met de leer van Calvijn te worstelen, opdat ze het tot sieraad kunnen strekken en niet in de strijd erdoor ten onder gaan. Velen gaan deze worsteling onvoorbereid aan, of groeien erin op. Vandaar deze gids door de wildernissen van Calvijn. Dat is wat het zijn : prachtige, diepgaande, geneeskrachtige wildernissen, maar met haar eigen eigenaardige roofdieren. De mens moet leren deze roofdieren te temmen, te verbeteren, en soms is dat hard tegen hard, zoals ook David als herder hard moest optreden tegen de roofdieren die zijn schapen bedreigden. De mens moet leren deze roofdieren te beteugelen en ten goede te gebruiken. Zomaar roofdieren gaan lopen afschieten is natuurbarbaars.

Er is een buitenaardse schoonheid in de woorden van Calvijn. In zijn commentaar op Psalm 4 stelt hij dat God getrouw is, dat God haar werk niet zal verlaten, maar in eeuwigheid beschermt wie Zij eenmaal omvat heeft. Wel moet de mens oprecht op deze weg voortgaan om in aanmerking te komen voor God's hulp, stelt Calvijn. Daarom is de volharding een voorwaarde, oftewel het natuurtouw.

Calvijn was een grote literaire vorst die zijn eigen diep geestelijke woorden niet begreep en teveel verletterlijkte. Toch kon zijn religieuze materialisme niet tegen zijn eigen woorden op, want zijn woorden hebben vandaag de dag alleen maar meer aan betekenis gewonnen. Vandaar dat het aretaitische calvinisme het zegevierende calvinisme is wat haaks op het orthodoxe calvinisme staat. Calvijn's boodschap was altijd veel groter dan hemzelf.

Calvijn stelde in zijn commentaar op psalm 106 dat de mens God niet de wet moest voorschrijven. Het hele religieuze systeem was corrupt, inclusief Calvijn's eigen systeem. Overmoed en gebrek aan nuance maakten het corrupt. Calvijn stelde dat zij die meer begeren dan hun veroorloofd is tegen God strijden in het vlees.

Calvijn sprak dus over een vreemde en verre kennis. De stad was ondanks haar gewaande rijkdommen jammerlijk geestelijk gezien armoedig, volgens Calvijn in het tweede boek van Institutie. Calvijn stelt dat zij die dit meer en meer onderzoeken meer en meer gaan inzien hoe waar dit is, maar aan de andere kant mogen ze de eerste adeldom niet vergeten, de geestelijke adel die God oorspronkelijk aan de geestelijke mens had geschonken. Dat is de ware adel. Dit is dus een onsterfelijke adel. Dit zijn volgens Calvijn de overpeinzers, of zoals Plato het zou zeggen : de filosofen. Er is dus volgens Calvijn een groot verschil tusen hen die slechts voor zichzelf leven en hen die verantwoordelijkheid dragen. De zonde werd volgens Calvijn als een teer over de mensheid gespoten en ging van geslacht tot geslacht. Daarom moet de mens ook God's kant begrijpen die de zonde streng en ernstig moest straffen. Er ontbrande een vreselijke wraak van God over het gehele menselijke geslacht, want het gehele menselijke geslacht was besmet door de ziekte van de zonde. De zonde had de gehele schepping van God verwoest. Kunnen wij ons dan voorstellen dat God God niet zou zijn als Zij daar niet verschrikkelijk kwaad over zou zijn geworden ? En aan welke kant staan wij dan ? Aan de kant van de mensen die toch telkens maar weer door blijven zondigen, of aan de kant van God ? Aan welke kant staan we ?

De zonde was in de ogen van Calvijn een zware misdaad. Dit kon niet ongestrafd gaan. Het was verfoeilijk. Calvijn was er zwaar verontwaardigd over. Hoe durfde de mens God dit aan te doen. Het was God's schepping. Calvijn noemde de zonde de gulzigheid van de mens, en die werd door de grote massa aanvaard.

De mens had alles van God gekregen, en er was slechts één vrucht verboden, die van de zonde van gulzigheid, en toch nam de mens hiervan. Je kunt het vergelijken met vlees eten. Er is zoveel voedsel op de aarde voor de mens, in

zoveel soorten, en toch kunnen ze het niet laten om dieren te vermoorden en te eten. Het is de gulzigheid van de mens. Het is de verboden vrucht. In de grondtekst van het Hebreeuws kan de verboden vrucht ook vlees betekenen, wat in het calvinisme ook weer een benaming is voor de zonde. Calvijn stelde dat de mens niet meer kon groeien toen hij van de vrucht van de zonde van gulzigheid had genomen. De mens kon zich niet meer verder verheffen tot geestelijke adel. De mens verloederde, en verloor de kostbare geschonken kennis.

Calvijn stelde als kerkvader en kerkdokter een zeer goede diagnose, alhoewel het medicijn wat hij aanbood in sommige opzichten ietwat extreem was, maar in de homeopathie is het de regel dat al het kwaad juist wordt opgelost door verdunningen, want dan wordt het kwaad zo verzwakt dat andere belangrijke werkingen geactiveerd kunnen worden, zoals het aanmaken van antistoffen. Daarom mag theologie ook nooit te steriel zijn. In dit opzicht spreken we van het belang van homeopathisch calvinisme als de oplossing van zowel het zonde probleem als het orthodoxe, extremistische calvinisme zelf, dus eigenlijk twee vliegen in één klap.

De homeopathie stelt dat de vijand alleen verslagen kan worden door verdunningen van zijn eigen wapens, oftewel de gelijksoortigheidstheorie. Dit is dus het tegenovergestelde van smetvrees en het steriele. Je graaft dus zo in de gebieden van de vijand naar verloren sieraden en kostbaarheden. En hoe kan de mens ook anders sinds de mens in ballingschap leeft ? De ontsnapping moet nog plaatsvinden.

Ook het werk van Jezus kan in sommige opzichten homeopathisch genoemd worden, sinds hij aan het kruis werd tot een verdunning van zijn tegenstander, de duivel, en zo het kwaad overwon. Is de homeopathie dan uiteindelijk de oplossing van het zonde probleem, de zondeval en de erfzonde ? Als we het over daadwerkelijk doeltreffende homeopathie hebben, dan hebben we het over het homeopathische calvinisme. Calvijn kwam tot de conclusie dat de mens moest terugkeren tot de voortreffelijkheid en adel van de ziel, en zo niet alleen genezen te worden van de zonde, maar te komen tot een geheel nieuwe

natuur. Calvijn stelt dat er een zondvloed van de zonde was geweest die alle delen van de mens heeft aangetast. De mens werd van top tot teen verdorven, van hoofd tot voeten.

De stad is als een gulzig zeemonster in de zee, terwijl de eenlingen zich hebben verzameld op het schip van Luther en Calvijn, het schip van de reformatie. Waar nu naartoe ? Maar eerst moet dit monster verslagen worden. Het gulzig zeemonster zit diep in de mens zelf. Heeft de mens dit monster uitverkozen, of werd de mens door dit monster ontvoerd ? Dat is de vraag, en dat zal bij ieder mens anders zijn.

Wel is het dan zo dat je Calvijn zelf ook weer moet nuanceren en symbolisch moet uitleggen, anders kun je ook weer vastlopen. Een commentaar op Calvijn is dus van levensbelang, zoals ook een commentaar op de koran dat is. Zoals gezegd ligt Calvijn te diep in de botten en de genen om het zomaar te kunnen verwijderen. Het moet verdiept worden, want er is geen andere weg. Deze vleesetende planten hebben zich diep vastgebeten in het zondige vlees van de mens en zullen niet meer loslaten. Calvijn is een geestelijke reus die de mens geheel schaakmat heeft gezet. De mens kan nergens meer naartoe. Dat is de reden waarom het verdiept moet worden en ermee gepuzzeld moet worden. Niemand kan uit dit labyrint ontsnappen. Het is een wezenlijk deel van de mens zelf.

In een wereld waar iedereen zijn eigen god heeft, en iedereen zijn eigen god is mag je het uitroepen tot de natuur : 'Natuur, leidt mij.'
Er zijn ook zoveel verschillende scholen die met elkaar bekvechten over wat de waarheid is, en daarom mag je het uitroepen tot de natuur : 'Natuur, leidt mij.' De mens moet teruggaan tot de natuur, want in de stad heerst de bedriegelijkheid, de gulzige wanen van de mens die over de ander wil heersen, de mens die altijd gelijk wil hebben. Laat je linkerhand niet weten wat je rechterhand doet.

Voor de uitverkorenen, oftewel zij die de natuur hebben uitverkoren, is de natuur zowel onweerstaanbaar als onontkoombaar. Hiervoor hongeren zij,

hiervoor leven zij sober, minderen zij, opdat ze zo de natuur kunnen binnengaan, en de natuur in hen.

Ook het hedonisme, materialisme en kapitalisme moet dus verdunt worden, zodat het kan overgaan in zuiverdere, meer gebalanceerde vormen. Dit gebeurt allemaal in het homeopathische geheugen. Verdunnen, verminderen, is de boodschap, want alles is te sterk en te direct. Dit is ook de boodschap van de Vur, en vandaar dat de Vur ook de brug is tussen het christendom en de islam, en tussen het calvinisme en het communisme. Verdun, en herzie je gezichtspunt. Fragmentariseer. Er is alleen werkelijkheid in de aretaitische filosofie, die dus homeopathisch en fragmentariserend is. Je bouwt je wereld van verschillende verdunde onderdelen. Zo bouw je je eigen natuurchemie, de bestanddelen van je ziel.

Hoe doe je dat precies ? Neem als voorbeeld de bij. Ze nemen niet de gehele bloem, maar ontrekken alleen bepaalde sappen van de bloem, en gaan dan naar de volgende bloem. Dus alle dynamieken die we om ons heenzien : calvinisme, christendom, islam, communisme enzovoorts, zijn bloemen waar de mens als een bij mee om mag gaan. Neem er niet teveel van, maar zeker ook niet te weinig. Neem het niet in z'n geheel en in directe vorm, maar verdund, om problemen te voorkomen. Maak gebruik van je homeopathische geheugen.

Alles komt te geconcentreerd op de mens af. Daarom zit de mens in diepe problemen. De mens heeft daarom een filter nodig, een homeopathische filter of lens die alles verdunt tot zuiverdere en heilzamere vormen.

Religie is natuurlijk letterlijk gezien allemaal onzin, maar metaforisch en homeopathisch, oftewel verdund en speciaal geselecteerd, uitverkozen, kan het tot waarde en nut gestrekt worden en tot heilzaamheid. Dan kan het dus zelfs medicinaal zijn, en dat moet ook wel, want de islam is de snelst groeiende religie en we staan oog in oog met het extremisme ervan omdat het nu eenmaal niet verdiept is. Deze dreigende atoombom moet dus ontmanteld worden, gedecodeerd. De mens kan dus niet zomaar aan de islam ontkomen, maar moet er dwars doorheen, net zoals eertijds met het christendom. De

mens moet het goede ervan nemen, en dan verder trekken, het kwade achter zich latend.

Homeopathisch betekent ook subtiel, en het gebruiken van bepaalde onderdelen van de vijand om de vijand te verslaan, oftewel de vijand te verslaan met zijn eigen wapens, zij het in verdunde vorm. Daarom moet de mens wel veel afweten van de bijbel en de koran, anders kan het de mens als een extreme storm meenemen. Alles moet zich dus weer meer matigen en dat gaat alleen door kennis. Spijbelaars zullen bedrogen uitkomen. De natuur alleen is niet genoeg. De natuur onderwijst ook. Houd daarom je ogen open, en dut niet in. Blijf waakzaam.

De natuur laat ook zien waar dingen niet zuiver zijn doorgekomen, waar dingen verdraaid zijn doorgekomen, en zet het vervolgens weer recht.

Daarom is het goed om schrijvers te bestuderen, want zij beschrijven het leven en proberen er iets goeds uit te halen en het te veranderen door het oogpunt, het perspectief te veranderen. Dat gaat niet altijd goed. Ook schrijvers kunnen vastlopen, maar daarvoor zijn de lezers, om het dan toch op een andere manier te lezen en te bekijken, opdat er een andere kijk op het leven kan komen. Zo worden dan boeken die je misschien eerder wegslingerde weer heel interessant. De schrijver heeft het opgeschreven, en het is nu allemaal creatief materiaal voor de lezer. Laat de schrijver je niet bedotten, maar ga er creatief mee om. Probeer geheime deuren te vinden die de schrijver misschien niet eens had opgemerkt. De schrijver schreef het alleen maar op. Boeken zijn als kinderen. Ze moeten groeien en opgevoed worden. Zo mag je een vader of moeder van boeken zijn. Je kunt er alle kanten mee op. Een uitdaging is het bijvoorbeeld om juist naar de moeilijk opvoedbare kinderen te gaan, of naar de kinderen in de derde wereld, oftewel de boeken die niemand leest, die uitgehongerd zijn. Wil jij die boeken weer voeden met je aandacht en liefde, en ze op het juiste pad helpen ? Er zijn zoveel mooie boeken met groot potentieel die op de achtergrond zijn geraakt, of altijd op de achtergrond zijn gebleven, misschien wel totaal verloren en verlaten, verwaarloost. Ze kunnen sleutels bevatten die je nu of later nodig hebt om te overleven, en misschien wel belangrijk zijn voor het voorbestaan van de gehele mensheid. Kun je het boek

ook van twee kanten lezen ? Soms door de ogen van de ogenschijnlijke schurk of vijand ? Is de schrijver wel altijd eerlijk geweest in het selecteren van de partijen, in het bestempelen van goed en kwaad, of zijn dingen soms gewoon omgedraaid ? Of bedoelde de schrijver het ook als een dualiteit, als een spiegel waar je aan twee kanten kunt staan ? Of maakte de schrijver gewoon een begin en moest de lezer het maar oplossen ? Is de schrijver een maker van puzzels ? Of is de schrijver ook maar een verdwaalde puzzelaar die zijn weg probeert te vinden ?

Hebben zij die veel geschreven hebben ook veel te zeggen, of zijn het slechts vakkenvullers ?

Wat blijft er van boeken over als boeken een brug zijn over de wilde rivier van het leven.

'Hier was een woeste rivier waar je alleen maar over kon komen door over een brug gemaakt van kinderboeken te gaan. Hij ging de brug over, terwijl de woeste rivier hem probeerde te grijpen om hem van de kinderboeken brug af te sleuren. 'Nee !' riep hij uit in doodsangst. 'Oh, was ik er maar nooit aan begonnen.' Hij probeerde de kinderboeken te lezen en probeerde houvast te vinden in de woorden. Maar alles was nat, en alles lag door elkaar heen. Hij was blij als hij een heel woord kon lezen, maar vaak waren dat alleen maar losse woorden, en ook die werden weer weggespoeld.'

Is dat niet wat het leven is ? We vinden allerlei fragmenten van verschillende boeken, en we begrijpen er zo niks meer van.

Schrijvers proberen het weer aan elkaar te puzzelen, maar ook de lezers. Maar wat als dat niet makkelijk gaat ? Er zijn onbekende problemen, onbekende monsters, en belangrijke fragmenten ontbreken die juist bruggen behoorden te zijn tussen twee belangrijke delen, en ga zo maar door. In de stad wordt alles zo vast en dicht, en ze aanbidden hun speciale boeken en vergeten de rest. Niets dan problemen brengt het, maar daar leven ze van. Het is een markt, een boekenmarkt. En schrijvers verstenen en zo ook lezers, en sommigen proberen te vluchten tot de wildernis en verstenen halverwege. Wat een griezelig

verhaal. Daarom zijn er schrijvers die een pseudoniem gebruiken, of gewoon anoniem blijven. Daarom zijn er ook schrijvers die nooit hun boeken publiceren, en die diep in het verborgene leven, en op zoek zijn naar het verborgene. Ze dragen grote geheimen. Want wie wil er nu tot steen worden in de stad ? De afgoden hebben nooit rust, en moeten in een glazen huis leven waar iedereen hun bekijkt. Zelfs hun toiletten hebben ramen.

De ware schrijvers rennen en vluchten, redden wat er te redden valt. Want iets snelt achter hen aan. Het is het boekenmonster. Het boekenmonster vreet boeken, en vreet schrijvers en hun lezers. Waar is een schuilplaats tegen het boekenmonster te vinden ? Misschien moet er eens een goed boek over geschreven worden ? Of misschien vind je het verhaal slechts als je soms zo nu en dan een woordje tegenkomt, zodat het toch geheim en verborgen blijft, zodat het boekenmonster het niet kan vinden. Want het boekenmonster is op jacht naar boeken, en heeft er een neus voor. Misschien is het soms maar beter dat niet alles in boeken staat ?

Boek of geen boek, het is de afwisseling tussen land en zee. Het hoort bij elkaar. Daar waar het ene boek stopt gaat het verhaal in een ander boek verder. De hiaten tussen de boeken zijn interessant. Veel wordt er over geschreven, veel over gelogen. Is 'maar zie, ik schrijf slechts' dan een excuus voor de leugen ? Maar de lezer kan het weer rechtzetten, in de juiste context plaatsen. Er ligt dus een ware missie voor de lezer, en die zal dan ook onherroepelijk zijn eigen schrijver en herschrijver worden, zij het in het verborgene of meer openbaar. Maar vele valkuilen liggen er voor de lezer. Maar behoort dat niet slechts tot het verhaal ? Wat is een verhaal zonder valkuilen ? Is dan ook het verhaal een excuus voor de leugen ? Met wat lezers commentaar wordt het tot de waarheid, in de juiste context. Je moet niet … en dan volgt de leugen … dus is het als een waarschuwing, en dan is het weer de waarheid. Iemand vertelt een verhaal … Iemand ? Het leven … of een boek … een schrijver, of een lezer … of zomaar iemand … Iemand met een andere kijk op het leven … Een vreemdeling van verre, of iemand heel dichtbij die je eigenlijk nooit hebt opgemerkt … Iemand met een andere kijk op het leven, iemand die over het hek is gegaan, of altijd al aan de andere kant van het hek heeft geleefd …

De mens was bestemd voor een hoger filosofisch ras, een Duitse wedergeboorte, die zeer belangrijk was na de Israelitische wedergeboorte. Dit was dus een filosofische wedergeboorte, geen materialistische wedergeboorte of religieuze wedergeboorte. De raszuiverheid was iets metaforisch, niet iets letterlijks, niet iets horizontaals zoals dat later bij de nazi's gebeurde die deze filosofieën van de natuur gingen verletterlijken en materialiseren.

Ik had een droom over een overleden popster van de jaren 80 die teste op Duitse raszuiverheid, dus in die zin was het een Duits nationalisme puur gebaseerd op filosofische principes die toegepast moesten worden. Ieder mens moest hierin ingewijd worden en wedergeboren, omdat het iets van de natuur was, voor het overleven van de mens, dus Israel moest verdiept worden door Duitsland, via de lijnen van de filosofie. De nazi's hebben dit later helemaal uit z'n verband gerukt. Nietzsche waarschuwde er al tegen dat er Duitse gekken zouden komen die alles zouden verletterlijken en deze natuurfilosofieën tot gort zouden slaan. Als we kijken naar het Duitsland van de jaren 1900 had het niet veel meer op met het Duitsland van de jaren 1700 en 1800. De mens moet daarom terug tot dit tijdperk.

Fichte kreeg het dan ook zwaar aan de stok met de kerk vanwege al zijn uitspraken. De kerk wilde de mens in het lagere ik houden, onderworpen aan de kerkelijke supermacht die van het oorspronkelijke christendom was afgeweken. De wil van de mens was helemaal niet klaar voor deze dingen. Daarom moest eerst Schopenhauer komen om af te rekenen met de menselijke wil, en daarna zou de mens tot Fichte kunnen gaan, tot een nieuw natuur-ik. De menselijke wil wil altijd sjoemelen, altijd alles voor de helft van de prijs op de kop tikken, maar de natuur toont het volledige pad. Er mogen geen stappen overgeslagen worden.

Nu gaat het er volgens Kierkegaard niet om om zomaar een onderwijzer te zijn, maar een getuige. We zijn er niet voor om allemaal maar door te geven wat anderen in boekjes hebben geschreven, zoals de kerk telkens maar weer doet, maar we zijn er voor om getuigen te zijn van deze diepere dingen. Daartoe kwam het Duitse filosofische evangelie, om de weg te banen voor het

persoonlijke, want de mens was door de kerk vastgeraakt in voorouder verering, terwijl de voorouders er meer mee gediend zouden zijn als hun materiaal kritisch verdiept zou worden. Ook de voorouders waren vastgeraakt. Er moesten meer natuurdynamieken geopenbaard worden, de missing links. Dat is ook wat Fichte het verdeelde bewustzijn noemde. Wij kunnen dus alleen maar schrijven als wij tot de hemel zijn gegaan en zijn teruggekeerd. De mens zat door de kerk vast in kudde mentaliteit. Iedereen volgde de kudde maar, en dat moest. Van wie moest het ? Van de slager. De aarde is een fokkerij opgericht door kwade machten buiten het paradijs. Ieder mens moet hier doorheen als een test, en ieder mens moet hieraan ontsnappen door te breken met de kudde mentaliteit, met de kudde wil, want het is de onder dwang geinstalleerde wil van de slager. Er moeten wel tegengestelde krachten zijn, anders zou de mens niet overleven, zou de mens totaal verlammen, zou iedereen in een rolstoel rondrijden en zou alles uiteindelijk totaal vergaan en zou er niets meer zijn. Het is daarom ook een noodzakelijk kwaad dat de mens door zoveel wreedheid en lijden heenmoet. Degene die deze pijn niet voelt is een gemene ziel volgens Fichte, zonder empathie en medelijden met de ander. Het is iets universeels. Ook daarom moet de mens er dus doorheen. De Duitse filosofie komt de mens dan echter hierin tegemoet als een hulp, als een reddingsboei in woeste zee.

Alles ligt in het zelf vastbesloten, stelt Fichte. De mens ontkomt niet aan het zelf, juist omdat het iets persoonlijks is, en persoonlijk is een metafoor van diepte, en dat moet perfectie bereiken. Kierkegaard stelde dat het beeld van perfectie in de samenleving corrupt was, zoals ook het beeld van god. Eerst moet dat ontmanteld worden. Eerst moet de mens door de diepte heen erachter komen dat de massa groot bedrog is, en pas na die confrontatie kan er een hele andere, een vreemde, perfectie komen, van de hemel zelf. Kierkegaard bracht weer een theologisch element in de filosofie, namelijk van de god van het individu achter de valse afgod van de massa's. Dat zijn allemaal natuurprincipes. Het één kan niet zonder het ander. Het houdt elkaar in evenwicht, en zo kan het probleem zich uiteindelijk oplossen. Fichte stelde dat de mens zelf deel moest krijgen aan de goddelijke natuur, en dat het zich allemaal in de mens zelf moest voltrekken, zodat alles in allen in de mens zelf zou zijn, en zo in ieder ander mens, volgens de wet van de gelijkheid en het

uniforme. Die pracht is nog steeds te zien in de natuur, in de kalmte, het serene, van de uitgestrekte vlaktes waar geen mensenhand aan te pas is gekomen, en ook is het te zien in de pracht van de dennenwouden.

Zoals zoveel Duitse filosofen van die tijd stelde Kierkegaard, die overigens Deens was, dat niet alleen de subjectieve werkelijkheid boerenbedrog was, maar ook de objectieve werkelijkheid. Het bedrog ging dus diep, en de mens moest dus eerst loskomen van zowel de subjectieve als de objectieve werkelijkheid, om zo te komen tot de absolute werkelijkheid van het individu, de eenling. Alleen als de mens dus een eenling wordt door met kudde mentaliteit te breken kan de mens dus waarlijk zichzelf worden. De brullende massa's hebben alles gemaakt door de wil, en hebben dus zelfs een wilsmatige pseudo-kennis gemaakt, oftewel de lagere rede. De mens moest deze lagere rede die alles wilde bezitten overstijgen door het transcendente, en dan zou de mens dus tot een nieuwe subjectieve realiteit komen die niets meer te maken had met de van buiten opgelegde pseudo-objectieve realiteit. Uiteindelijk was de absolute werkelijkheid dan ook subjectief. Dat kwam omdat het puur persoonlijk moest zijn, doorleefd, als een getuige van al deze dingen. Uiteindelijk was taal ook iets abstracts, en moest de mens ook boven taal uitstijgen, want hiermee was de mens geprogrammeerd en hierdoor werden er dingen voor de mens verborgen gehouden. Kierkegaard vocht daarom ook met de taalmeesters. Persoonlijke filosofie ging veel dieper, en dan zou de mens komen tot een subjectieve filosofische taal in het natuurzelf. Fichte stelt dat het ego nooit van zichzelf bewust kan worden. Hij stelde dat er een punt van perfectie was waarin alles hetzelfde was, zonder verschillen, en dat dat punt een basis is, als het absolute.

In dit hele proces heeft alles dezelfde zekerheid en alles dezelfde waarde. Kierkegaard stelde dat de waarheid een samenstelling is van dingen die niet bij elkaar horen, zoals Spinoza's God van de atheïsten. De waarheid is dus het absurdisme, wat ook de taal is van de ware werkelijkheid. Juist door het absurde, oftewel het vreemde, te haten kwam de mens in een valse werkelijkheid terecht. De mens was niet meer vrij. De absurde werkelijkheid roept tot de mens, en zal alleen maar harder roepen, maar de koppige, wilszuchtige mens zal niet luisteren, want die aanbidt zijn naïviteit en

verwendheid. De absurde werkelijkheid zal oprijzen als een storm, totdat deze mens als riet zal knakken, opdat de diepere, absurde mens, zichtbaar zal worden, de vreemdeling, het individu. De kudde mentaliteit zal dus knakken. Het is buigen of breken. Schopenhauer stelde al dat het masker niet al de tijd opgehouden kan worden, omdat het slechts een masker is en geen wezenlijk deel van de mens is. Daarom zal de mens in een onbewaakt moment zijn masker verliezen. Een popster uit de 60-er jaren sprak : 'Waar is je wil om vreemd te zijn ?' Dat zou dan de ware wil zijn die voortkomt vanuit kennis. Plato stelde al dat er een tijd zou komen waarin de filosofen de pedagogen zouden zijn. Volwassen zijn of kind, het houdt allemaal niets meer in, maar of je een filosoof bent. Voor Kierkegaard was taal het voertuig of het orgaan van de mogelijkheden, en daarom noodzakelijk om tot het absolute zelf te komen. En die taal was het absurde, oftewel het pionieren, het bruggen bouwen tussen dingen waar nog nooit bruggen tussen zijn gebouwd. Dat was de opdracht voor de eenling. De brokstukken van die bruggen waren er al. De mens mocht dus ook niet teveel overboord gooien, want het was creatief, potentieel materiaal. Daarom mocht de mens spoorzoeken in de psyche, want daar lag toch het pad. Hierin moest de mens de taal te slim af zijn. Voortdurend strikt taal de mens. De mens laat zich alles voortdurend uitleggen door taal, terwijl dat juist ook weer zoveel dingen verbergt en afdekt. Daarom moet de mens leren vindingrijk te zijn, en taal te gebruiken als een middel, als creatief materiaal, niet als een objectieve werkelijkheid. De mens moet leren transparanter om te gaan met taal. Taal zonder filosofie is een bedrieger, zoals de orthodoxe taal farizeeers die de hoofden van kinderen plunderen door het 'dat' en hen niet verder helpen met het waarom. Taal leraren kunnen op school het ergste tuig zijn wat er op kinderzielen wordt afgestuurd.

Wat Kant al stelde was dat het verstand alles wil beredeneren en volkomen wil maken door louter rede, maar dat dit gewoon niet lukt, omdat er nog een andere dynamiek in het spel is, namelijk de ervaring, het bestaan, wat dan de mens eigenlijk tegemoet komt als de hogere rede, en dan de lagere rede moet afkappen. We kunnen eigenlijk stellen dat de hogere rede totaal vreemd is, en de lagere rede daarom geheel in de war moet schoppen. Deze krachten werken op elkaar in en dat gebeurt in vele lagen. Daarom moet de mens ook nooit te orthodox en nauwkeurig worden in taal, om zo het hogere vreemde niet te

blokkeren. Daarom maakt een mens soms goddelijke 'fouten', en moet deze 'fouten' blijven maken, opdat de andere, hogere werkelijkheden doorkomen. De cirkels mogen dus nooit geheel rond zijn, maar moeten gebroken blijven, opdat er ingang is voor de andere, hogere cirkels. Telkens weer worden lagere processen door de hogere processen onderbroken. Een taal in zichzelf die volkomen zou zijn zou het bestaan niet meer zijn, maar een pseudo-werkelijkheid, terwijl er ook grond moet zijn voor het daadwerkelijke bestaan, het ervaren van de hogere natuurrede. Kant stelt dat dit juist weer afzwakt als de mens niet staat op de vaste grond van het absolute noodzakelijke. Kant wijst dus terug op de diepere robotische dwang van de natuur als een onverbrekelijk mechanisme wat het voortbestaan van de mens moet verzekeren. Kant stelt dat als in dit proces niet de emancipatie van de eeuwige zelfverwezenlijking plaatsvindt de mens nooit tot het waarom zal komen. (Kritiek van de zuivere rede, 1781)

Hij stelt dat toevalligheid en willekeurigheid zijn tegengesteld aan noodzakelijkheid, en daardoor dus ook noodzakelijkheid bevestigen. Er is dus ook geen ontkomen aan de noodzakelijkheid van het bestaan. Telkens weer onderbreekt de noodzakelijkheid het bestaan. Telkens weer worden wij in ons denken en spreken onderbroken. Als dat niet zou gebeuren, dan zouden we ergens in vastgroeien. De gave kon dus alleen maar half zijn, anders zou de mens zichzelf vernietigen. Kierkegaard stelde dat het leven een bitter medicijn was wat hij van druppel tot druppel moest drinken.

Fichte stelde dat er een abstracte eenparige en identieke werkelijkheid was waar alles uit voortvloeide. Alles bewoog daar op dezelfde manier met hetzelfde vermogen, omdat alles hetzelfde was, zonder verschillen, maar dit was slechts iets metaforisch. Schopenhauer was een student van Fichte in Berlijn, maar was ook in strijd met deze filosofie. Deze strijd is van belang. Schopenhauer stelde dat er een gevaar op de loer lag van sofisme. Sofisme is het rond willen maken van filosofische stof om er hapklare brokken van te maken voor de verkoop, voor macht, eer en roem. De wil is altijd overmoedig, en daarom was Schopenhauer ook een rem op dit systeem. Schopenhauer waarschuwde tegen het sensationalisme. Er lagen teveel gevaren op de loer, en daarom moest het pessimisme komen, waar later ook Nietzsche mee verder

ging. Daarom is Schopenhauer ook een belangrijke brug en wachter tot het werk van Fichte.

Kierkegaard sloot zich aan bij Schopenhauer. Beiden waren van het eerste gedeelte van de jaren 1800. Kierkegaard koos de kant van het pessimisme en de obscure filosofie tegenover de professor filosofie (sofisme). Beiden gingen het pad van de eenling tegen de grote massa's en de roemzucht die het brouwde. Op dit pad ging later in het tweede deel van de jaren 1800 Nietzsche verder. Na Nietzsche, in de jaren 1900, ging alles mis. De mens moet dus terug tot de verloren brokstukken van de fundamenten van Schopenhauer, Kierkegaard en Nietzsche. Kierkegaard tierde tegen de hoogmoedige protserigheid van de kerk die zich totaal te buiten gingen aan exclusiviteit, terwijl ze daartoe het pad niet waren gegaan. Ze kenden geen afzondering en geen ascese, en al helemaal geen gezond pessimisme. De kerk was gevaarlijk optimistisch geworden over zichzelf. Kierkegaard tierde tegen hun zelfaangemeten blindheid. Hij noemde het laf. 'Zo kan ik het ook. Ik kan ook met vervroegd pensioen gaan en opaatje spelen om zo op handen gedragen te worden.' maar Kierkegaard koos de diepere, eeuwige weg, niet van tijdelijk genot ten koste van de grotere, eeuwige contexten. Hij was nog maar een jongen. Schopenhauer was al veel ouder, en hij trad in zijn voetsporen, alhoewel hij ook zeer kritisch was naar Schopenhauer, die als een soort leermeester was van hem.

Kierkegaard had een worsteling met de angst omdat hij verschillende naaste familieleden verloor op jonge leeftijd, maar hij zag de angst als vrijheid. Het trok hem naar het vreemde, naar de andere wereld. Hij zag de angst als mogelijkheden, wat voor hem de schoonheid van de angst was, en hij gebruikte het tegen het oeverloze optimisme van de kerk. De dood lag altijd op de loer, en dat maakte hem filosofisch.

Kierkegaard was als een Ismael, of een Jakob op Pniël, in een strijd met het algemene, het ingebakken, het uitgedokterde, het universele, door zijn angst en zijn relatie met de angst om zo te komen tot de vrijheid van de mogelijkheden, de andere verborgen werelden, de obscure uitzonderingen en afgezonderden. Kierkegaard streed hierin tegen het oververtrouwen van de

samenleving en de kerk, tegen het al te makkelijk en snel verzoenen van de elementen.

Kierkegaard voerde een dialectiek van uitzonderingen, en verfijnde het absurdisme, wat getoetst moest worden aan de angst. Als de mens geen gezonde angst had dan zou de mens tot het lagere absurdisme komen, het materialistische absurdisme. Kierkegaard richtte zich op het hogere, filosofische absurdisme, om zo het pad van de uitzonderingen te gaan. Hij was een paar eeuwen op zijn tijd vooruit. Daarom kon hij het ook beter vinden met Schopenhauer dan met Hegel. Kierkegaard was veel aggressiever, veel bruter, naar het beest van zinnelijk genot. Hij wilde de bedriegelijke kortaangebonden rede van dit beest overstijgen, door passie. Hiervoor had hij veel angst nodig en obscuriteit, anders zou hij ook door dit beest gepakt worden. Kierkegaard was daarom als een scheldend jongetje die voelde dat de wereld om hem heen niet klopte. Hij moest vechten voor zijn leven. Hij moest komen tot het pad van de uitzonderingen, anders zou hij één worden met de kuddes en zo verstenen. Hij voelde het mes van de slager voortdurend om hem heen. Het maakte hem paranoïde.

David was een vluchteling in de wildernis, in bergen en dalen en vreemde landen, terwijl de vijand zo zijn relikwieën stal, stelt Calvijn, en zo misbruikten zij het geestelijke, want zij kenden het geestelijke niet, en konden er alleen op een uiterlijke manier mee omgaan, met huichelachtige plechtigheden, allemaal hooghartig bedrog. Zo dachten ze, dom als ze waren, dat God ook nog aan hun zijde zou staan. Zij hadden immers God gestolen. Zij zagen God slechts als een gebruiksvoorwerp. Veel mensen zien God ook als een woord, iets wat ze kunnen bezitten en veel gebruiken door er maar gewoon in te geloven en het uit te spreken, liefst op een traditioneel kerkelijke manier, maar God is de Rede. God is de hogere natuur-filosofie, die niet buiten de noodzaak van de studie omwerkt. Calvijn waarschuwt tegen ijdele en nagebootste plechtigheden waarin onoprechte vereerders van God slechts zichzelf behagen. Het is een droom, en de mens gaat ontwaken. Calvijn stelt dat de mens denkt dat God aan zijn zijde staat omdat hij iets in de hand heeft, maar het zijn slechts bedriegelijke uiterlijkheden, en ieder mens moet hiervoor op zijn hoede zijn,

voor ijdel vertoon. De mens moet strijden en leren. Het komt de mens niet zomaar aanvliegen.

Calvijn stelt vervolgens dat de mens als vreemdeling moet leven in deze wereld die door velerlei begeerten wordt gedreven, opdat de mens met volharding naar een beter leven streeft. De mens die niet zich zou afzonderen als een vreemdeling zou geheel wegzinken in de rust, de gemakken en het genot van het vleselijke, ontbloot van de wijsheid. De vreemdelingen echter leven in geduld, en dat is een betere bewaking dan de menselijke bewaking of bewaking van vrienden. Dat is een korte samenvatting van Calvijn's commentaar op psalm 4.

Is het wonderlijk verschijnsel van aarde en het leven onze moeder ? Vers 2 van psalm 8 spreekt : 'Hoe wonderlijk is Uw naam op de ganse aarde.' Calvijn stelt dat David niet slechts dankbaar wilde zijn naar de weldaad van God, wat overigens een zeer moederlijke weldaad is, maar David wordt vervoerd tot bewondering van haar. David had een lied voor haar geschreven. Het gaat de psalmist dan om de ruime stof van de orde in de natuur, maar meer nog om de eigen ervaring die de psalmist heeft, want dit is de meest schitterende spiegel, de ervaring van leven. In deze spiegel kan de psalmist God zien, oftewel de hogere natuurrede. Dit was volgens Calvijn geen passieve bewondering. Integendeel. Het was een oefening van godsvrucht. De psalmist wilde er deel aan hebben, en wilde er in opgaan, in het scheppingswerk van onschatbare waarde. Calvijn stelt terecht dat de naam van God niet slechts God is. Daar neemt Calvijn geen genoegen mee. Nee, het is de kennis. De psalmist bewondert niet het redeloze, maar de rede, de kennis. De psalmist gaat zichzelf niet te buiten aan loze ervaringen. Het is de ervaring van studie, van het leren kennen van de hogere natuur. Calvijn merkt dan terecht op dat het niet om het wezen God gaat, maar om de werken, om de deugden. God is geen zelfstandig naamwoord, maar een werkwoord, een principe.

Alleen de luien en ongeestelijken, de overmoedigen, nemen het letterlijk, en komen daardoor in de problemen. Belangrijk is het dus om naar de voortijdse wortels te gaan. Er is een hiernamaals, en een hiervoormaals. De mens moet in de bedevaart komen tot zowel het hiernamaals als het hiervoormaals. Zonder

het hiervoormaals is er geen hiernamaals, want in het hiervoormaals liggen de sleutels, en daarvan is de mens afgeweken.

Daarom moet de mens de natuurwetten en natuurvoorwaarden kennen, en weten wat vrouwen zijn, want dit zijn dus principes en geen daadwerkelijke personen. De mens komt nergens met personen, alleen maar met principes. Personen zijn illusies. Rokkenjagers zijn dus zelfbedriegers. Daarom zal het grote Zolt komen waarin de mens niet meer zal weten wat man en vrouw is, want het zal volkomen door de war gaan, en dan zullen de godvrezenden opnieuw onderwezen worden over de diepere betekenissen van het principe man en het principe vrouw, want dit zijn elementen in de mens zelf.

Bij de Germanen was het uitverkorene dat wat op de strijdvelden geheel aan zichzelf, aan de eigen wil, was gestorven. Zij werden opgenomen of uitverkoren door de valkyries of walkuren, oftewel de oorlogsgodinnen. Het uitverkiezingssysteem verliet dus zowel bij Calvijn als Darwin de meerderheden, om op zoek te gaan naar de minderheden, oftewel de verlorenen in de wildernis, het vreemde, het vergetene. Het boorde zich een weg onder de grond, de onderwereld in, de aarde in. De Germanen leefden met moeder aarde, oftewel ertha, h´retha, of aretha, en waren dus net als de stoïcijnen aretaieten. Aretha is een stoicijns woord voor geleerdheid.

Onze germaanse voorouders werden tot het christendom gedreven met het mes op de keel. Maar in de grondteksten waren zelfs petrus en paulus en de OT profeten aretaieten.

Het calvijn mysterie ging niet meer weg, zoals ook het oranje mysterie in Nederland niet meer wegging als de vertegenwoordigers ervan. Het was de wilde oranje zon van de symboliek en de abstractie. Alles zou vergeestelijkt worden in de grotere context. De reuzen zouden komen. De wilde oranje zon was de natuurbron van de reuzen die zouden komen in het ragnarok. Het was dus niet letterlijk, maar abstract. Het mysterie van de uitverkiezing trok alles tot de grotere reuzencirkels van de grotere contexten en zo diepere betekenissen. Daarom ging het niet meer weg. Daarom zeiden de predikers dat Calvijn niet uit de botten meer wegkon.